

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis Universa

Jansen, Leonard

Coloniæ Agrippinæ, 1725

Casus LV. De Emptione, & Venditione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39911

probando, sed eas non puniendo; qui tamen compellit ad solvendam usuram, vel impedit, quò minus usura soluta restituatur, peccat contra justitiam, & in defectu usurarii tenetur ad restitutionem; circa cooperatores *Lugo n. 214.* hanc tradit regulam: Omnes illi deficiente usurario tenentur restituere, qui ita ad usuram cooperantur, ut solvens usuram sit rationabiliter invitus, quia tales sunt causa efficax & injusta damni jam à ratione quorumcunque cooperatores, v. g. deportantium, aut numerantium pecunias, dominus non videtur esse semper invitus, cum aliquorum actiones velit poni, ut sic impetret mutuum;

qui verò sunt causa non præcisè, ut detur mutuum, sed ut detur sub obligatione solvendi usuras, quoad hos semper censetur invitus.

22. Usurarius publicus & notorius ex dispositione Juris Civilis & Can. incurrit pœnas sequentes: 1. Fit infamis infamiâ Juris. 2. Non admittitur ad oblationes sacras faciendas, neque ad S. Synaxin, aut absolutionem Sacramentalem, donec satisfecerit, vel idoneam cautionem præstiterit. 3. Nec ad Ecclesiasticam sepulturam. 4. Non potest validè facere testamentum, nisi præstita ante mortem sufficiente cautione, &c.

32.

C A S U S L V.

De Emptione, & Venditione.

Hensus Senator 1. 2. sciens valorem pecunia esse minuendum varia emit, 3. qua ante traditionem vel pereunt, 4. vel eorum fructus à venditore sunt consumpti. 5. Res suas vendit supra pretium à Principe taxatum. 6. Vendit chyrographum Caji, quem scit non esse solvendo. 7. Redemit tuum chyrographum, continens mille pro quingentis. 8. Res raras & singulares quorvis pretio possibili. 9. Ordinario pretio emit agrum, in quo scit latere venam auri, picturam, in qua scit latere raram artem. 9. Res sponte oblatas, vel sub hasta venditas, chyrographa emit infra dimidium. 10. Vendit res vitiosas non manifestato vitio.

11. Res alteri jam venditas. 12. Furtivas. 13. Quarum valorem vendens ignoravit. 14. Bona fidelium in bello injusto ab hoste capta. 15. Bona Ecclesie ab hereticis occupata. 16. Cum sociis omne frumentum emit, ut alii ab ipso cogantur carius emere. 17. Spargit navium submersionem, ut pretium crescat, & falso jurat, se carius emisse, quam emerit. 18. Ut debita sibi commissa solvat, munera accipit. 19. Ignoranter emit rem censui subjectam, & hypothecatam. 20. Mendacio impedit, quominus consanguinei vendentis rem emptam retrahere possint. 21. Cum Clericis negotiatur. Pro Resolut.

Sf 2

QUÆR.

QUÆR. I. Quid sit Emptio, & Venditio?

1. R. Est contractus, quo emptor & venditor conveniunt de danda re, seu merce, erga pretium, seu pecuniam; qui dat pretium, vocatur Emptor, qui dat mercem, vocatur Venditor. Hic contractus regulariter completur traditione, ita ut emptor facta sibi traditione statim acquirat rei dominium. Dico, *regulariter*; quia mercatores plerumque sunt contenti promissione solvendi; si verò non velint vendere ad creditum, sed habere solutionem in præsentem, emptor non fit dominus rei traditæ, antequam solverit pretium, aut saltem cautionem sufficientem præstiterit, §. *venditæ Instit. de rerum divis.*

QUÆR. II. Quæ sint obligationes emptoris?

2. R. Seqq. 1. Emptor obligatur solvere pretium æquale statuto tempore, & quidem in eo valore, quem pecunia habebat tempore contractus, ita ut si modò valor ille sit diminutus, emptor teneatur tantumdem superaddere, quia aliàs non servatur æqualitas pretium inter & mercem. Quòd si emptor sciat, pretium mercis mox notabiliter augendum, aut monetam aliquam prohibendam, potest mercem emere, vel monetam exponere secundum æstimationem præsentem. Idem est de venditore, si sciat pretium mercis esse minuendum, *S. Th. 2. 2. q. 77. a. 3. §. 4. Cajet. Bannes, Sotus, Dian. Covarr. Reiffenst. l. 3. Decret. 1. 17. n. 197. Leuren. 16. q. 286.*

Probatur exemplo Joseph *Gen. 41.* qui currente pretio cõemit maximam frumenti copiam, etsi certò præviderit, pretium ob sterilitatem ex post esse augendum. Et ratio est, quia pretium hoc est justum, & valor publicus pro nunc; non licet tamen Magistratui vel Principi merces suas, aut pecuniam in summo valore exponere, & postea eorum valorem studio minuere; nam hoc esset quærere bonum privatam cum damno subditorum, quod est contra officium & fidelitatem à magistratu vel Principe subditis debitam, *Lug. disp. 26. n. 140.*

2. Periculum & commodum rei emptæ pertinet ad emptorem etiam re nondum traditâ, nisi aliter esset conventum, §. 3. *Instit. de empt. & vendit.* Hinc si res vendita etsi necdum emptori tradita pereat, perit emptori, nisi perierit, vel deteriorata fuerit culpâ venditoris, aut venditor fuerit in mora tradendi, vel res vendita nondum fuisset determinata, ut si emas quinque boves ex toto grege, nullos determinando, aut nondum sit mensurata, v.g. ex toto acervo tritici emas quinque maldera; tunc enim ante mensurationem & determinationem periculum rei emptæ pertinet ad venditorem, *Covarr. Sylves. V. Emptio. 3. Molin. d. 366. n. 11. Less. Pyrr. l. 3. Decret. 1. 17. n. 49. Eng. 16. n. 6. Leur. q. 308. Dices: Res perit suo domino: ergo cum venditor ante traditionem adhuc sit rei dominus, perit venditori, nec videtur æquum, ut quis citrà suam culpam damnum ferat in re non sua. R. Res regulariter qui-*

quidem perit suo domino, abstrahendo à dispositione juris, & quando res alteri ex iustitia non est debita; hinc autem aliter jura statuunt, & res ex iustitia emptori debetur, nec iniquum est in re aliena ferre damnum, si simul debeantur ejusdem fructus, & commoda, uti ea debentur emptori. Ratio est, quod fructus rei sint connexi cum re, & pars rei; sicut ergo res ipsa, sic & fructus rei à tempore emptionis debentur emptori; hinc si emisti agrum tempore, quo habebat fruges pendentes sive immaturas, sive maturas à fundo nondum separatas, si eas venditor colligat, & ex post agrum tradat, valorem frugum de pretio subtrahere potes; si emisti domum alteri e locatam, à tempore emptionis deberur tibi pretium e locationis, etiamsi domus nondum sit tradita, aut assecurata, *Reiffenst. à n. 227. Lauterbach. Leuren. q. 296.*

5. QUÆR. III. Quæ sint obligationis venditoris?

R. Seq. 1. Debet vendere rem pretio justo, hoc est, vel taxato à Magistratu, vel Principe, aut à communi hominum prudentum æstimatione pensatis circumstantiis. Pretium statutum à Principe vel Magistratu vocatur legitimum, est indivisibile, ac servari debet etiam à Clericis, & peregrinis ex iustitia sub onere restitutionis, *Azor. Reiffenst. n. 132.* Nisi taxa à Magistratu facta ex circumstantiis fieret iniqua, aut res tuæ essent notabiliter meliores quàm quæ in foro communi venduntur, aut superior permittat supra taxam vendi, quam-

vis unum vel alterum puniat, volens experiri, an servetur taxa, *Tamb. Spor. t. 6. c. 5. à n. 9. Lug. hic n. 65. Metzger t. 13. d. 43. a. 2. n. 15.* Pretium, quod ex communi æstimatione, & usu hominum taxatur, dicitur *vulgare*, admittitque medium, summum, & infimum; ut si medium pretium sint v. g. 100. summum circiter erit 105. infimum 95. & sic proportionaliter in aliis.

Dices 1. Si debeant res emi vel vendi juxta æstimationem communem, ergo si habeam chyrographum 100. Imper. à Cajo, quem ego solus scio non esse solvendo, potero illud vendere pro 100. Imper. tantum enim valet in æstimatione communi, R. N. C. nam tale chyrographum est merx habens vitium intrinsecum & occultum.

Inst. Non facio injuriam venditori, si emam rem ejus, quam scio habere valorem occultum, v. g. emo agrum, quem novi habere venam auri, vel herbam, quam scio habere virtutem incognitam, nec teneor valorem illum occultum aperire, ergo nec vitium occultum. Conf. 1. Idèd tenerer vitium occultum aperire, quia tale vitium cognitum minuet communi æstimatione valorem; sed vena auri in agro latens, si manifestaretur, etiam communi æstimatione augeter valorem, ergo, &c. 2. In emptione non attenditur valor occultus, sed publicus, sed tale chyrographum, antequam ejus defectus manifestetur, valet in publico 100. ergo. R. N. C. Venditor saltem implicite cognoscit

Sf; ve-

venam auri, quia vult vendere agrum cum jure ad venam auri, si fortè insit; econtra emens rem vitiosam nullo modo cognoscit vitium, ergo si non aperias vitium, facis ei injuriam. Ad Conf. N. Aff. Ad 2. Dispar. est; quia chyrographum tale est res vitiosa.

7. *Dices* 2. Ergo si habeam chyrographum 1000. Imper. à Principe, quod communi æstimatione, eò quod Princeps sit difficilis conventionis, tantum valet 500. posset etiam Princeps illud emere quingentis, quia Princeps æquè potest emere juxta communem rei valorem, quàm etiam alii; consequens autem videtur absurdum; sic enim debitum mille Imper. elucetur per 500. quod est aperta inæqualitas. *ꝛ.* Si Princeps per se, vel per suos sit causa injusta, quòd pecunia difficiliùs recipiatur, & chyrographum viliùs æstimeretur, non potest emere, imò si creditor propterea cogatur etiam alteri minoris vendere, tenebitur ei Princeps damnum, quod paritur, refundere, si verò Princeps non esset causa injusta, quòd chyrographum viliùs vendatur, per se loquendo emere posset, dummodo absit scandalum & injustitia mentalis, *Lug. n. 107.*

8. 2. Potest res sine injustitia vendi summo, medio & infimo pretio, si hi fines excedantur, est obligatio restituendi excessum, quia non servatur æqualitas; Excipe, nisi sint alii tituli, de quibus emptorem moneas, ut damnum emergens, lucrum

cessans, molestia, & expensæ in tradenda re, aut habendo pretio, item si res sint novæ, raræ, singulares, v. g. flores Indici, aves, feræ, gemmæ, picturæ, & similia; quæ nec à foro, nec à Principe æstimationem habent, posse quocunque pretio vendi, docent *Bannes, Valent. Rodrig. Spor. n. 25.* Ratio est, quia cum res illæ non sint in commercio humano, nec taxam habeant, non videtur venditor teneri, illas alienare, nisi solvatur, quod petitur; deinde nulli fit injuria; nam emptor liberè emit rem non necessariam, ideòque censetur, excessum pretii donare; probabiliùs tamen est oppositum, quia quamvis hæ res non habeant pretium à communi & rudi plebe, recipiunt tamen pretium & æstimationem à prudentibus & intelligentibus, & secundùm hanc, non autem juxta vendentis avaritiam taxari, vendique debent, neque emens pretium excessivum dat planè liberè, sed ex errore, seu ignorantia. *Lug. n. 47. Castropalao, Mezg. n. 7. Salmantic. c. 2. p. 9. Reiffensl. n. 127. La Croix l. 3. p. 2. n. 941.* *Dices*: Ergo injusti sunt, qui specula, acus, cultellos & similes reulas, apud nos vilissimas, Indis, Æthiopibus, Japonibus erga aurum & gemmas vendunt, vel permutant. *ꝛ.* N. seq. nam in illis regionibus raritas, ideòque communis æstimatione vulgare pretium tribuit.

3. Si scias in alieno fundo latere thesaurum, aut etiam venam auri, vel argenti, potes fundum emere pretio ordinario, nec teneris thesaurum,

factum, vel auri venam vendenti revelare, *S. Th. 2. 2. q. 66. a. 5. Sotus l. 6. de just. q. 3. a. 3. Nav. c. 17. n. 175. Molin. d. 56. Less. Laym. l. 3. t. 1. c. 5. n. 53. Valent. Salon. Less. c. 5. dub. 15. quod Lugo d. 6. n. 129.* extendit ad eum, qui communi pretio emit rem mobilem, v. g. concham, in qua est gemma, saccum hosti creptum, in quo latet pecunia. Item Medicus justè emit vili pretio fasciculum herbarum, in quo scit latere herbam valdè pretiosam; item pictor picturam, in qua scit latere artem plerisque incognitam; item exiguo pretio licitè emo equum morbidum, quem ex arte mihi fortè soli, vel paucis cognitâ curare novi. Ratio horum omnium est, quòd in justa emptione non debeat attendi qualiscunq̃ue valor etiam absconditus rei, sed valor, quem res habet ad communem usum, & in communi hominum æstimatione; sed antequam sciatur in agro latere thesaurum, aut venam auri, in sacco lanæ pecuniam, in fasciculo herbam pretiosam, in pictura artificium, in equo cūtabilitatem, communi usu & iudicio tantum æstimantur pretio & valore ordinario, ergo. Nec obstat, quòd vena metalli videatur pars agri, herba pars fasciculi, artificium pars intrinseca picturæ, &c. reddens agrum, fasciculum, aut picturam intrinsecè pretiosorem; nam quamdiu hæc pretiositas communiter nescitur, non crescit communis valor & æstimatio agri, fasciculi, vel picturæ; venditio autem fieri

debet juxta valorem & æstimationem communem hominum; hinc si tu vel etiam emptor rei suæ nimium afficiatur, eâ indigeat, vel tu eam carius emisti, quàm reliqui mercatores, non poteris obinde carius eam vendere, quia res non valet tanti, quanti tu eam emisti, quanti tu vel alius eam æstimat, sed quanti æstimatur communiter, *S. Th. l. c.*

4. Res spontè oblata vilius emi possunt, imò juxta *Lug. n. 45. Cajet. Spor. n. 22.* ad tertiam partem, juxta *Rebell. & alios apud Dian. p. 1. t. 8. q. 78.* ad dimidium vilescunt, quòd tunc verum est, quando adest alia circumstantia, v. g. abundantia mercium, raritas emptorum, aut si merx emptori sit parum utilis, vel onerosa, & tamen ematur in gratiam venditoris; secus si nulla harum circumstantiarum adsit; sicut enim ex hoc præcisè, quòd alter indigeat tuo tritico, rogétque te, ut vendas, non licet ei vendere supra summum pretium, ut cum *D. Th. a. 1. Scoto in 4. dif. 15. n. 2. Nav. Less. Laym.* docet communis & certa, ita etiam ex solo hoc capite, quòd quis in necessitate forsan constitutus rem suam emendam alteri offerat, minoris emi nequit, *Molin. Lug. n. 91. Reiffenst. n. 167. Leurr. q. 282. n. 4.* quia tamen plerumq̃ue una ex recentibus circumstantiis adest, invaluit tritum illud: *Merces ultronea vilescunt.* Res, quæ sub hasta venduntur, seu foro scrutario, admittunt pretium, quodcunq̃ue sine fraude extorqueri potest; unde augetur quan-

90

quandoque supra summum, quandoque vilescit infra dimidium; neque per hoc committitur iniustitia, quia sic longo usu, & communi consensu præscriptum est; *Laym. Dian. Spor. n. 23.* Quali pretio chyrographa ab ipso debitore, vel aliis emi possint, dixi à n. 6. & *Cas. præc. n. 25.* An res ob differendam solutionem supra justum pretium vendi possit, dixi *Cas. præc. n. 8.* Item an vilius emi ob anticipatam solutionem, *ibid. n. 23.*

10. 5. Venditor debet tradere rem tempore & loco in contractu im- vel explicitè expresso, idque ab omni vitio liberam. Si tradat rem alienam etiam bonâ fide, debet stare de evictione, id est, servare emptorem in omnibus indemnem; idem est de emptore respectu pretii. Si tradatur ementi res vitiosa, debet ei fieri satisfactio, quanti scilicet interfuisset, rem non fuisse vitiosam. Si quis sit deceptus ultra dimidium, datur etiam actio in foro externo contra ladentem, ut vel rescindatur contractus, vel reducatur ad æqualitatem; quod si vitium rei sit manifestum, & omnium oculis obvium, ut si equus careat uno oculo, non est obligatio defectum manifestandi, debet tamen propterea equus minoris vendi; si verò vitium rei sit occultum, aut emptor ex naturali stupiditate illud advertere non possit, manifestari debet; quod à fortiori tenet, si res non tantum sit vitiosa, sed etiam damnosa, ut si vendantur oves morbidæ, domus ruinosa, medicina noxia, &c. aliàs venditor non tantum debet satisfacere pro

vitio rei, sed & pro omni damno inde secuto, *Nav. Salon. Leuren. q. 299.* Si res non obstante vitio ementi æquè esset utilis & commoda ad finem ab emente intentum, ac propter huiusmodi vitium subtraheretur, quantum oporteret de pretio, non esset obligatio vitium manifestandi, quia nullum damnum fieret emptori, *S. Thom. q. 77. a. 3. Laym. n. 19.*

11. 6. Si res duobus est vendita, & prior habet pactum cum venditore de re alteri non vendenda, aut primus solvit pretium, tunc secundus non acquirit dominium, etsi rem habeat; quod si prior nondum exsolverit pretium, nec res eidem sit tradita, tradatur autem secundo, secundus acquirat dominium, & primus tantum habet actionem personalem contra venditorem, ut satisfaciatur pro damnis ob rem non traditam illatis; excipe, nisi res primò vendita fuerit Ecclesiæ, vel Magistratui, tunc, quamvis ex post vendatur, vel tradatur alteri, hic non acquirit dominium, quia Ecclesiæ, & Magistratus habent privilegium, ut ex nuda emptione, donato, legato, sine traditione acquirunt dominium, *l. ult. de sacros. Eccl.* imò si secundus emptor fraudulenter egerit conscius primæ venditionis, res à primo venditore intra annum, si adhuc existat, evinci poterit, *l. 1. Et seqq. ff. qua in fraudem, Covar. Castro-palao, Laym. l. c. Leuren. q. 298.*

12. 7. De emptione rei furtivæ, vel alienæ, multa dixi de restitut. quibus hæc pauca adde: 1. Si emisti sive bonâ sive malâ fide rem alienam, item

si ven-

si vendis rem tuam erga pecuniam alienam à fure non mixtam pecuniæ suæ, in neutro casu sis dominus rei, vel pecuniæ alienæ, quia res clamat suum dominum. 2. Si bonâ, vel malâ fide vendas equum alienum, sis dominus pretii, etsi emens bonâ fide non fiat dominus equi; item fur alienâ pecuniâ emens merces, v. g. panem, vinum, &c. fit dominus mercium, vendens tamen non fit dominus pretii, seu pecuniæ alienæ, sed debetur ei evictio, seu indemnificatio, *Molin. Spor. Laym. hic n. 21.* ubi id probat ex *l. si vias 48. §. ult. ff. de furtis*, aliisque juribus. *Dices:* In tali casu est error in substantia, vendens enim non vult tradere dominium mercis, nisi emens tradat dominium pretii; sed non potest tradere dominium pretii alieni: ergo nec vendens intendit tradere dominium mercis; nec hic quidquam operatur jus positivum, quia nequit supplere consensum in substantiam, qui de jure naturæ requiritur ad valorem contractus, idque videtur clarè asserere *La Croix l. 6. p. 2. n. 694.* quamvis *n. 691.* teneat cum Laym. 3. Dominium non transferri ex vi contractus, qui est, & manet simpliciter nullus, sed ex vi Legum, cum obligatione tamen satisfaciendi parti læsæ. 3. Si emas malâ fide à venditore bonæ fidei, non sis dominus rei, venditor tamen dominium in venditorem, ut quomodocunq̃ habeas rem, quam sciebas esse alienam, venditor autem rei alienæ dominium tradere non potuit,

R. D. Jansen Pars 1.

quia non habebat. 4. Si uterque est in mala fide, contractus ex utraque parte est nullus, & reddi debet res domino, & pretium emptori; si emptor rem consumpsit, uterque in defectu alterius obligatur in solidum, prius tamen emptor, qui rem consumpsit, quia magis nocuit.

8. Quamvis homo rudis nesciat pretium alicujus rei, v. g. gemmæ vel horologii, non tamen licet ea emere infra valorem, quem habent in æstimatione communi, juxta hanc enim, & non juxta ignorantiam vendentis taxandus est rei valor.

9. Bona fidelium in bello injusto à pyratibus capta licitè emuntur, & in usus proprios convertuntur, ut habent Decreta S. Congreg. ab Urb. VIII. approbata; Ratio est dominorum præsumpta voluntas, qui res suas, quas recipiendi spem non habent, malunt esse in manibus fidelium, quam infidelium; quod maximè verum est, si emantur animo dominis restituendi erga refusionem expositi pretii.

10. Si bona Ecclesiarum immobilia ab Hæreticis occupata à propriis dominis recuperari non possint, eò quòd v. g. sita sint in territorio Principis Aetholici, licitè emuntur à Catholico ob consensum Papæ, & dominorum prudenter præsumptam, si bona sint mobilia, v. g. paramenta, cruces, calices, aut etiam immobilia, quibus spes est redeundi ad dominos suos, emi debent cum animo restituendi ea domino erga refusionem pretii.

T t

11. Mo-

16. 11. Monopolium *Græcè*, Latine unius emptio dicitur, cum unus vel pauci sibi solis arrogat jus vendendi certas merces, ita ut omnes alii ab ipsis pretio, quo ipsi voluerint, emere cogantur, idque fieri potest vel auctoritate publica ex causa boni communis, & tunc certum est, huiusmodi monopola licere; ut si à Magistratu uni soli concedatur venditio vini, impressio libri, &c. servato tamen justo pretio, *Spor. n. 103. Mezg. hic a. 3.* Vel auctoritate privata, cum unus vel alter vili pretio comparant omnes merces, ut postea vendant summo pretio, & hoc monopolium licere, dummodo non utantur vi vel dolo, neque sint causa, quod crescat taxa ultra summum pretium justum, quod res habebant ante monopolium, probabiliter docent *Molin. Lug. n. 170.* quia ita videtur fecisse Joseph, Prorex Ægypti; & talis utitur jure suo, nec impedit, quod minus etiam alii sibi mature providere potuerint; communissima tamen sententia docet, hoc monopolium ad minus esse contra charitatem; imò juxta *Rebell. Sotum, Nav. Valent. Sylv. Laym. Spor. l. cit.* contra justitiam & bonum commune cum obligatione restitutionis, quia sunt causa, quod pretia rerum augeantur in damnum reipublicæ, & inopiam civium, qui merces coguntur carius emere, idque à potiori tenet, si plures conveniant de mercibus non coëmendis, & non vendendis, nisi determinato pretio, idedque id merito sub confiscatione bonorum pro-

hibuit Jus Cæsareum, *L. unic. c. de monop.* Nec obstat exemplum Josephi, quia ejus emptio non fuit causa, quod pretium frumenti creverit, sed subsequuta sterilitas.

17. 12. Qui fraude alium inducit ad rem carius emendam, v. g. spargit falsum belli rumorem, vel navium submersionem, tenetur ad restitutionem damni, quod *Lugo* extendit ad mercatores, qui non sunt causa vel conscii facti rumoris. Rationem dat, quia quamvis ob talem rumorem judicio communi merces plus æstimentur, tamen talis æstimatio Reipub. non est voluntaria, sed per dolum extorta. Qui ut alliciant emptores, mentiuntur, vel etiam falsò jurant, se easdem merces minoris vendere non posse, sibi ipsis plus constare, communiter ab onere restitutionis excusantur, dummodo maneat intra fines justii pretii. Ratio est, quod ementes sciant, talia communiter falsò dici, idedque impudent sibi, quod credant.

18. 13. Quæstores, Secretarii & Ministri Principum vel mercatorum, si se difficiles exhibeant in solvendis dominorum suorum debitis, ut sic alliciant ad danda munera, aut ad vendenda sibi, vel aliis debita vili pretio, sunt causa injusta talis donationis & damni, tenenturque ad restitutionem, &c. Sed quid si quæstor Regis non possit solvere omnibus creditoribus, sed tantum aliquibus, an poterit aliquid accipere à Cajo, ut huic potius solvat, quam alteri? *æ.* Negative; si enim aliquid ac-

acceptet, non solvit totam summam debitam, quam ex officio solvere tenetur, nec Cajus dat liberè, sed metu non accipiendi debiti. Si tamen post solutionem daretur aliquid planè liberè in gratiarum actionem, hoc acceptari posset.

Dices 1. Qui potest eligere ad officium hunc vel illum, potest aliquid accipere, ut inter æquè dignos eligat hunc præ illo, uti dixi *Cas. 28. n. 5.* quia neuter habet jus, ut eligatur præ alio, & præligi est pretio æstimabile; atqui unus creditor etiam non habet jus, ut præferatur alteri in solutione, ut *supp.* & præferri est utile & pretio æstimabile: ergo. *ꝛ. N. C.* Dispar. est: quòd neuter habeat jus strictum ad officium, quilibet autem habet jus ad recipiendum debitum totum; si ergo aliquid det, ut recipiat debitum, non recipiat totam summam ex justitia debitam.

Dices 2. Tertius potest aliquid exigere, ut Quæstorem permoveat ad potiùs mihi, quàm alteri solvendum, ergo & ipse Quæstor, dummodo per ipsum non stet, quòd minùs possit solvere omnibus. Nec obstat, quòd Quæstor obligetur ex officio solvere creditoribus sui Principalis; nam non obligatur ex officio huic præ illo: ergo potest aliquid accipere, ut hunc alteri præferat. *ꝛ.* Quæstor ex officio quidem non tenetur unum alteri præferre, tenetur tamen cuilibet solvere totam summam, quòd non facit, si aliquid recipiat, hoc autem non tenet in tertio, uti patet.

14. Qui emit etiam ignoranter rem hypothecatam, vel censui obligatam, tenetur censum solvere, quia res transit cum suo onere reali, emptor tamen si bonâ fide processit, potest in conscientia contractum rescindere, vel à venditore petere satisfactionem, in foro externo non rescinditur contractus, nisi mutuo contrahentium consensu, vel si una pars probet, se læsam ultrà dimidium.

15. Qui emit rem immobilem, debet pati, ut consanguinei vendentis rem intrà annum & diem, à die cognitæ alienationis, refuso pretio ac expensis utilibus & necessariis, si velint, retrahant, *Eng. l. 3. t. 17. n. 24. Gail. l. 2. obs. 19. n. 11.* Si eos dolo impediatur, v.g. dicendo, se emisse pro se, cum tamen emerit pro alio, aut se solvisse mille, cum tantum solverit sexcentos, tenetur ad omne damnum emergens.

16. Qui falsâ monetâ emit aliquid, sive bonâ, sive malâ fide, tenetur in conscientia aliam monetam substituere, quia est error in substantia ex parte venditoris, qui debet indemnifari; nec obstat, quòd ipse etiam sit deceptus, nam propterea non licet decipere alium innocentem.

17. Clericis in Sacris constitutis & Religiosis omnibus prohibita est negotiatio, *c. 6. ne Clerici vel Monachi*, ita ut graviter peccent, non præcisè si semel, vel iterum lucri causâ aliquid emant, & iterum vendant, hoc enim in odiosis non venit nomine negotiationis, nec est magna irreve-

rentia, praesertim si in occulto, & sine scandalo fiat, sed si notabilem operam negotiationi adhibeant, *Less. Filiut. Diana.* Negotiari autem hic significat, rem emere eo fine, ut integra, & non immutata carius cum lucro vendatur; quænam autem actiones in particulari sint negotiatio Clericis prohibita, difficile est definire; multum hic valet æstimatio & sensus communis, ex quo una actio vel venditio censetur statum Clericalem graviter dedecere, & non altera. Hinc deducuntur sequentia: 1. In Germania licitum est Monasteriis vendere transeuntibus per famulos panem, vinum, cerevisiam, ex propria lana facere pannum, & vendere. Dico: Ex propria lana; nam id fieri ex lana empta, plerumque judicatur esse negotiatio prohibita, nisi hoc fiat ad honestam sustentationem, vel occupationem, non verò lucri gratiâ; sic enim Monachi leguntur fecisse sportas Corbes, imò & Apostoli scenofactoriam exercuisse. 2. Excū-

satur Clericus saltem à mortali, qui secluso scandalo per contractum societatis contribuit pecuniam, & mercator suam industriam, ut lucrum resultans dividant, *Lug. n. 24. Laym. n. 49. Spor. n. 102.* 3. Plures excusant eos, qui emunt pecora, ut pascuis saginata carius vendant, quia res non venditur integra, sed immutata, quæ ratio universaliter non tenet, alias enim Religiosi & Clerici per modum mercatorum sericum & lanas emere, ac quascunque fabricas & officinas erigere possent ad texendas telas sericas, laneas & similia, quia venderent lanas & sericum immutatum, quod nemo admittit. 4. Excusantur æconomi, qui propria æconomia plura vina, frumenta, oleum, &c. emunt, & ex post mutato consilio etiam cum lucro vendunt, dummodò ab initio sincerè emerint non animo reven- dendum cum lucro, sed ne cogantur ex post carius emere, *Lug.*

n. 25.

CASUS LVI.

De Contractu Censûs.

Joannes varios emit census: 1. Reales, personales, ex una vel utraque parte redimibiles. 2. 3. Res censita sit infructifera, vel perit. 4. Res censita venditur inscio censuista, & capitale redditur per partes. 5. Petit annuò septem pro 100. vel quinque affecturato pretio.

6. Etsi pensio à venditore non sit redimibilis. 7. Emit censum antiquum minori pretio. 8. Ex frumentis & pensionibus à censuario debitis novum exigit censum. 9. Censui adjicit pactum affectionis, pactum commissorium, rescissorium. 10. Cedit domum suam Petro, ut hic annuò solvat

100.